

KREFTFORENINGEN

Aldring og helse
Nasjonal kompetansetjeneste

UNDERSØKELSE OG BEHANDLING AV **KREFT**

Vi følger en mann fra fastlege til behandling

Innledning

Du vil nå se flere bilder.
Bildene viser
hva som kan skje på et sykehus
når du skal undersøkes
og få behandling for kreft.

Lars Åge og Gunvor er modeller.
Det vil si at ingen av dem er syke,
men de viser hva som kan skje.
På disse bildene
møter du mest Lars Åge.

Vi begynner hos fastlegen
og følger Lars Åge frem
til behandling på Radiumhospitalet.

Hos fastlegen

Lars Åge er hos fastlegen.
Eva, primærkontakten hans, er med.

Lars Åge sitter foran legen.
Legen spør hvorfor han kommer.
Lars Åge forteller
at han har hatt vondt i brystet lenge.
Noen ganger hoster han
til han kaster opp.
Andre ganger hoster han opp blod.

Legen undersøker han.
Hun lytter på brystet og på ryggen,
og hun klemmer på magen.
Legen ber om å få en prøve
av noe han hoster opp i en kopp.
Legen tar ut litt blod
fra armen til Lars Åge,
og han må tisse på et glass.
Dette er prøver som legen trenger
for å se om Lars Åge er syk.

Legen sier hun vil gi beskjed
om når Lars Åge og Eva
skal komme tilbake
for å høre svarene på prøvene.

På sykehuset

Prøvene viser at Lars Åge er syk.
Derfor bestemmer legen
at Lars Åge må til sykehuset
for å ta flere prøver og undersøkelser.

På sykehuset får han et eget rom.
På rommet kan personalet og familien
være hos ham når han ønsker det.

Lars Åge blir undersøkt av en lege.
På bildet lytter legen på lungene hans.

Legen kjenner også på magen hans.

Legen spør Lars Åge om mange ting.
Av og til er det vanskelig å svare.
Noen spørsmål er veldig private.

Alle som jobber på sykehuset,
har taushetsplikt.
Det du sier, blir ikke fortalt videre
til andre enn dem som jobber på sykehuset.

Blodtrykk og puls

Legen måler blodtrykket til Lars Åge.

Dette vil Lars Åge oppleve mange ganger.

Det gjør ikke vondt.

En mansjett blir lagt rundt overarmen og pumpes opp.

Han vil kjenne at det strammer rundt armen en kort stund.

Så slippes luften ut av mansjetten igjen, og legen har målt blodtrykket.

Legen teller pulsen også.

Hun legger to fingre over handledet hans og kjenner pulsen der.

Puls er hvor mange ganger hjertet ditt slår i minuttet.

Vanlig puls for menn er mellom 60 og 80 slag i minuttet.

Blodtrykksapparat

Dette er et blodtrykksapparat.
De kan se forskjellig ut.

Et blodtrykk skal ikke være for høyt
og ikke for lavt.

Et vanlig blodtrykk
er rundt 120 over 60.

Et høyt blodtrykk
er rundt 150 over 90.

Har du for lavt blodtrykk,
kan du bli svimmel.

Det høyeste tallet
kalles systolisk blodtrykk.
Det laveste tallet
kalles diastolisk blodtrykk.

EKG

Lars Åge tar EKG.

EKG betyr elektrokardiogram.

Et EKG kan vise om hjertet slår som det skal, eller om det er noe galt.

Det gjør ikke vondt å ta EKG.

En sykepleier fester elektroder og ledninger på brystkassen, på armene og på beina til pasienten. Ledningene går inn til en maskin som viser hvordan hjertet arbeider.

Det er legen som ser på EKG og kan si om hjertet er friskt.

EKG på papir

Legen ser på det EKG-maskinen skriver ut på papir.

Legen forteller Lars Åge at det ikke er noe galt med hjertet hans.

Blodprøver

Lars Åge tar blodprøver.

En bioingeniør
kommer for å ta prøvene.
Hun skal ta mange blodprøver,
men Lars Åge får bare ett stikk i armen.

Han får en staseslange rundt overarmen
som blir strammet til.
Staseslangen gjør det lettere
å finne en blodåre å stikke i.
Stikket kan gjøre litt vondt.

Blodet blir fylt opp i flere små glass.
Glassene sendes til laboratoriet
for å bli undersøkt.

Røntgen

Lars Åge er på røntgenavdelingen. På denne avdelingen tar de bilder av det som er inne i kroppen.

Han tar et røntgenbilde av brystet.

Det er ikke vondt å ta røntgenbilde.

Nesten alle som skal opereres, må ta et slikt bilde.

Eva er med Lars Åge. Hun har på seg en blå frakk som beskytter henne mot røntgenstråler.

CT/PET/MR på røntgenavdelingen

Det finnes ulike bildeundersøkelser som heter CT, PET og MR. Røntgenapparatet er i trommelen ved CT. Trommelen går rundt mens den tar bilder. Benken Lars Åge ligger stille på, kan kjøres frem og tilbake.

Bildene viser det som er inne i kroppen. På datamaskinen ser det ut som skiver. Nesten som pølsekiver viser det som er inne i en pølse. Lars Åge kan se bildene sammen med en lege etterpå.

Av og til er det ikke lov å spise og drikke før disse undersøkelsene.

Noen ganger må du drikke et kontrastmiddel før undersøkelsen. Da kan legene se hvordan det flyter gjennom kroppen din.

Eva er i rommet ved siden av og kan snakke med Lars Åge hele tiden.

Perifert venekateter (PVK)

En sykepleier setter inn et perifert venekateter (PVK) på handa til Lars Åge.

Et PVK er en tynn plastslange som settes inn i en blodåre.

Han får medisiner og væske gjennom denne plastslangen når han ikke kan spise og drikke selv.

Det kan gjøre litt vondt å få satt inn et PVK.

Når PVK er på plass, er det ikke vondt lenger.

Før operasjon

Lars Åge har fått vite av legen at han har en svulst i en av lungene. Denne svulsten vil de operere bort.

Han kan ikke spise eller drikke etter klokken 12 natten før operasjonen. Dette heter å faste.

Han har et perifert venekateter (PVK) i høyre handa som han får væske og medisiner i. Dette får han fra en pose som henger i stativet over hodet hans.

Fordi det kan være vanskelig og vondt å tisse rett etter en operasjon, får han et urinkateter. Et urinkateter er en myk gummislange som går fra urinblæra og ut i en pose. Denne posen kan tømmes, og han kan ta den med seg når han skal opp å gå.

På operasjonsstua

Lars Åge skal snart opereres.

Det er mye utstyr som blinker og lager lyder på operasjonsstua.

Alle som jobber der, er kledd i grønt tøy. De har hetter på hodet og bind foran munnen.

Eva er med Lars Åge helt til han får narkose. Narkosen gjør at Lars Åge sovner. Han kjenner ikke at de opererer.

Ikke mange husker noe fra tiden på operasjonsstua.

Rett etter operasjonen

Nå er Lars Åge operert.

Han sover fortsatt når de flytter ham fra operasjonsstua til oppvåkingsavdelingen. Eva er hos Lars Åge når han våkner. En sykepleier er der hele tiden og passer på at alt er bra med ham.

Rundt sengen er det maskiner som blinker og piper. Lars Åge har gummislanger og ledninger festet til kroppen. Ledningene går inn i maskiner. Maskinene piper for å gi sykepleierne viktig informasjon om Lars Åge.

Lars Åge får medisiner som lindrer smerter. Han sover mye.

Etter noen timer tar de bort ledningene. Lars Åge blir trillet tilbake til rommet sitt.

På rommet etter operasjonen

Lars Åge sover mye etter operasjonen. Snart kan han spise og drikke igjen. Eva er mye hos ham.

Det kommer ofte sykepleiere inn på rommet for å se at alt er bra med Lars Åge.

De spør om han har vondt, og om han trenger medisin for smertene.

De måler blodtrykket hans og teller pulsen. De kikker på såret etter operasjonen.

Hver dag måler de temperaturen til Lars Åge for å se om han har feber.

Aktivitet

Dagen etter operasjonen får Lars Åge besøk av en fysioterapeut.

Fysioterapeuten hjelper Lars Åge opp på sengekanten. Han er litt svimmel og svak etter operasjonen. Første dagen går de en liten tur på rommet. Neste dag går de en lengre tur i gangen på sykehuset.

Lars Åge støtter seg til et gåstativ de første dagene. Gåstativet på bildet kalles en prekestol.

Når han blir sprekere, kan han og Eva gå lange turer på sykehuset.

Etter et par dager tar en sykepleier bort perifert venekateter (PVK) og urinkateteret.

Hjem fra sykehuset

Så reiser Lars Åge hjem fra sykehuset.

Legen har sagt at Lars Åge fortsatt er syk.

De har funnet ut at kreften også er andre steder i kroppen hans. Lars Åge må derfor begynne med cellegift og med strålebehandling.

Cellegift skal han få på sykehuset i nærheten av der han bor. For Lars Åge blir det sykehuset i Tønsberg. Han må reise til Radiumhospitalet i Oslo for å få strålebehandling.

Men først skal han reise hjem til seg selv noen dager.

Det er viktig å komme hjem for å samle krefter før videre behandling.

Eva og Gunvor har kommet til sykehuset for å følge ham hjem.

Sykehuset i Vestfold (SiV)

Dette sykehuset ligger i Tønsberg.
Det er nærsykehuset til Lars Åge.
Her har han vært mange ganger.

Sykehuset ser ikke så hyggelig ut,
men de som jobber der er veldig greie.

Cellegift

Lars Åge er på poliklinikk for de som har kreft, på sykehuset i nærheten av der han bor. Han reiser til poliklinikken om dagen og sover hjemme om natten.

Lars Åge sitter i en stol. Eva sitter ved siden av og snakker med ham. En sykepleier har satt inn et perifert venekateter (PVK) på handa til Lars Åge. På et stativ henger en pose med cellegift. Cellegift kalles også cytostatika eller kjemoterapi.

Cellegiften drypper sakte inn i blodåren gjennom perifert venekateter (PVK). Det gjør ikke vondt, men han kan bli veldig kvalm etterpå. Han kan få medisin slik at han ikke blir så kvalm.

Når posen er tom og Lars Åge føler seg bra, reiser de hjem.

Det er legen som bestemmer hvor mange ganger Lars Åge må komme for å få cellegift.

Miste håret?

Etter cellegift kan håret bli borte på hodet og på kroppen. Alle som vil, kan få en parykk til håret gror ut igjen.

På Radiumhospitalet har de et rom med parykker. Der kan man prøve disse.

Noen vil ha en parykk som likner håret de hadde tidligere. Andre vil ha forandring.

Det er typen cellegift som avgjør om håret blir borte.

Spør på sykehuset om det er noe å gjøre for å ikke miste håret.

Radiumhospitalet

Dette er et bilde
av Radiumhospitalet i Oslo.
Det er et sykehus
for dem som har fått kreft.

Lars Åge kan reise hit
med bil, buss, T-bane eller taxi.

Sykehuset gir mange typer
behandling mot kreft.

Lars Åge skal hit
for å få strålebehandling.
Da bruker de radioaktiv stråling.

De som ikke bor på Østlandet,
kan få strålebehandling
på et av de andre store sykehusene.

Før strålebehandling

Før strålebehandlingen starter, må alle pasientene i en simulator. En simulator ser ut som en strålemaskin.

I en simulator får pasienten tegnet opp med tusj stedet på brystet der det skal stråles. Dette må ikke vaskes av før strålebehandlingen er over. Noen ganger kan dette ta litt tid.

Legen bestemmer hvor mye stråling det skal være, og hvor mange ganger det skal stråles.

Under strålebehandling

Lars Åge er klar for stråling.

Eva må vente i rommet ved siden av.

En sykepleier passer på at han har det bra hele tiden.

Lars Åge må ligge stille mens strålingen pågår.

Det gjør ikke vondt å få stråling.

Strålebehandlingen tar noen få minutter.

Etter strålebehandling

Lars Åge er veldig trøtt etter strålebehandlingen. Han mister også matlysten i noen dager.

Av og til blir Lars Åge også litt kvalm og tørr i munnen.

Lars Åge føler seg redd og alene når han kommer hjem. Det er mange ting han tenker på.

Gunvor og Eva er ofte sammen med ham. Han synes det er godt å ha noen rundt seg. De hjelper Lars Åge når han er trøtt, og de snakker med ham når han ønsker det.

Gunvor møter Lars Åge på sykehuset for å følge ham hjem.

Friskmeldt

I vår historie blir Lars Åge helt frisk.

Lars Åge går til kontroll hos fastlegen i mange år etter at behandlingen er over.

Etter flere år med kontroller, sier legen at han er helt frisk.

Kreft er en sykdom som kan komme tilbake.

Derfor må vi passe ekstra godt på dem som har hatt kreft.

Tror du noe er galt i kroppen: Gå til legen!

Tusen takk!

Tusen takk til alle som har bidratt til denne boken:

Fotomodeller:

Stine Skorpen, Lars Åge Hynne, Gunvor Skretteberg,
Eva Brattberg og Sissel Austberg.

Sykehuset i Vestfold HF og Oslo universitetssykehus
avdeling Rikshospitalet og Radiumhospitalet som har
bidratt med utlån av lokaler og gitt bilder til boka.

Konstruktive og nyttige innspill
fra Sissel Hofgaard Swensen og
Britt-Evy Westergård.

Stine Skorpen
Prosjektleder Aldring og helse,
Utviklingshemning og aldring.

Hvordan komme i kontakt med oss

KREFTFORENINGEN

www.kreftforeningen.no

Telefon: 21 49 49 21

Under **Råd fra fagfolk** finner dere Epost og Chat

Aldring og helse, har sammen med Kreftforeningen, avdeling Vestfold, gjennomført prosjektet «Kreft hos eldre mennesker med utviklingshemning» med midler fra Extrastiftelsen.

Boka kan bestilles fra:

Forlaget aldring og helse, Postboks 2136, 3103 Tønsberg

Telefon: 33 34 19 50

E-post: post@aldringoghelse.no

www.aldringoghelse.no

Bøkene er fritt tilgjengelige i fullversjon på

www.aldringoghelse.no

Forlaget aldring og helse, 2019

Design: BK Grafisk

Trykk: www.bk.no

1. utgave 2008

2. reviderte utgave, 2019 / 1. opplag

ISBN: 978-82-8061-428-5 (trykt versjon)

ISBN: 978-82-8061-468-1 (digital versjon)

Personbilder i boka: ©Jørn Grønlund

Foto: Side 37, ©Sykehuset i Vestfold

Side 41, © Martin Lundsvoll

Side 43, ©Per Marius Didriksen

Side 45 og 47, ©Oslo universitetssykehus

Det finnes en bok for kvinner og en for menn.
Bøkene kan lastes ned gratis på
www.aldringoghelse.no

KREFTFORENINGEN

Aldring og helse
Nasjonal kompetansetjeneste

Digital versjon
ISBN: 978-82-8061-468-1